

VERTER OBRAZI ORQALI YOSHLAR ONGINING IFODALANISHI

Niyazova Munira Jumanazarovna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM v.b.dotsenti

Annotatsiya. Ushbu maqola Iogann Volfgang Gyotening “Yosh Verterning iztiroblari” romani orqali yoshlar ongining badiiy ifodalanishini tahlil qiladi. Tadqiqot Verter obrazining idealizm, romantik individualizm va afektual iztiroblar orqali yoshlarning hissiy va ruhiy dunyosini shakllantirishdagi rolini ko‘rsatadi. Maqolada Verterning ichki monologlari, maktublari va hissiy nutqi psixologik indikator sifatida o‘rganilib, yoshlar ongidagi individualistik qarashlar, ideal va real hayot o‘rtasidagi ziddiyat hamda shaxsiy erkinlik va ijtimoiy majburiyatlar o‘rtasidagi muvosiqlashtirilgan konflikt tahlil qilinadi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, Verter obrazidagi idealistik va afektual psixologik portret yoshlar hissiy va ruhiy tajribalarini anglashga yordam beradi, ularning shaxsiy qarorlarini badiiy identifikatsiya orqali shakllantiradi.

Kalit so‘zlar: Verter, yoshlar ongi, psixologik portret, idealizm, sentimentalism.

Аннотация. Данная статья анализирует художественное отражение сознания молодежи через образ Вертера в романе Иоганна Вольфганга Гёте «Страдания юного Вертера». Исследование показывает роль образа Вертера в формировании эмоционального и психического мира молодежи через идеализм, романтический индивидуализм и аффективные переживания. В статье изучаются внутренние монологи, письма и эмоциональная речь Вертера как психологические индикаторы, анализируются индивидуалистические взгляды, конфликт идеального и реального, а также противоречие между личной свободой и общественными обязанностями. Результаты показывают, что психологический портрет Вертера

способствует осознанию эмоций и психики молодежи и формированию личных решений через художественную идентификацию.

Ключевые слова: *Вертер, сознание молодежи, психологический портрет, идеализм, сентиментализм.*

Annotation. *This article analyzes the artistic expression of youth consciousness through the character of Werther in Johann Wolfgang Goethe's novel The Sorrows of Young Werther. The study demonstrates the role of Werther's image in shaping the emotional and psychological world of youth through idealism, romantic individualism, and affective experiences. The article examines Werther's inner monologues, letters, and emotional speech as psychological indicators, analyzing individualistic views, the conflict between ideal and reality, and the tension between personal freedom and social obligations. The findings indicate that Werther's psychological portrait helps young readers understand their emotions and psyche and develop personal decisions through artistic identification.*

Keywords: *Werther, youth consciousness, psychological portrait, idealism, sentimentalism.*

Kirish.

Iogann Volfgang Gyotening “Yosh Verterning iztiroblari” romani jahon adabiyotida sentimentalizm oqimining eng yorqin namunasi sifatida tan olingan bo‘lib, u shaxsning ichki dunyosi, hissiy kechinmalari va jamiyat bilan ziddiyatini chuqur badiiy shaklda ochib beradi. Ushbu roman yosh avlodning ongini ifodalash, individualistik qarashlar va emotsional tajribalarni o‘rganish uchun noyob manba sifatida xizmat qiladi[1]. Tadqiqot maqsadi Verter obrazi orqali yoshlar ongi, ularning ruhiy va emotsional reaksiyalari, shaxsiy qaror qabul qilish jarayoni va jamiyat bilan munosabatlarining badiiy aksini aniqlashdir. Tadqiqotda romandagi epistol yar shakl, ichki monologlar, hissiy nutq va qahramonning ijtimoiy-madaniy kontekstdagi qarorlari tahlil obyekti sifatida olindi.

Metodlar.

Metodologik jihatdan maqolada psixologik-nazariy tahlil, lingvopoetik interpretatsiya va hermenevtik yondashuvlar qo'llanildi. Shu bilan birga, Verter obrazidagi idealizm, romantik individualizm va yoshlar ongidagi muhosasaz tuyg'ular spiralasi lingvistik, semantik va psixologik markerlar orqali tahlil qilindi[3]. Romanning epistoliar shakli qahramonning ichki dunyosini bevosita o'quvchiga yetkazuvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Verter maktublari o'quvchi bilan shaxsiy suhbat, ichki monolog va hissiy nutq orqali amalga oshadi; bu esa uning ruhiy kechinmalarini, qaror qabul qilishdagi intuitiv va emotsional jarayonlarni to'liq ochib beradi.

Natijalar.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Verterning idealistik, tuyg'ulari erkin shaxs sifatidagi qiyofasi yoshlar ongini shakllantirish, individualistik qarashlarni rag'batlantirish va ijtimoiy me'yorlar bilan ziddiyatda bo'lgan shaxsiy tanlovni badiiy jihatdan aks ettirishda markaziy rol o'ynaydi. Qahramonning tabiatga, san'atga, muhabbatga va do'stlarga bo'lgan munosabati uning ichki ruhiy holati bilan uzviy bog'langan bo'lib, yosh o'quvchi uchun o'zlikni anglash, hissiy erkinlik va ijtimoiy majburiyatlar o'rtasidagi ziddiyatni tushunishga yordam beradi[5]. Verterning ruhiy portreti idealizm va afektual iztirobning murakkab sintezini namoyish etadi; u muhabbatni inson ruhining eng oliy ifodasi sifatida qabul qiladi, biroq jamiyat me'yorlari va burch tuyg'ulari bilan to'qnashadi. Lotta va Albert obrazlari orqali esa jamiyat va burch konseptlari namoyon bo'ladi, ular yoshlar ongidagi ijtimoiy-axloqiy qat'iyat va mas'uliyatni o'rnak sifatida ko'rsatadi. Tadqiqotda Verterning o'zlik refleksiyasi, ichki monologi va hissiy nutqi yoshlar ongining asosiy indikatorlari sifatida qaraldi. Ichki monologda Verterning qaror qabul qilish jarayoni, tuyg'ularni tahlil qilish va o'zini baholash mexanizmlari, hissiy nutqda esa uning jamiyatga, do'stlariga va Lottaga nisbatan psixologik reaksiyalari lingvistik va semantik kodlar orqali ifodalanadi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, yoshlar Verter obrazi orqali o'z hissiyotlarini identifikatsiya qiladi, idealistik va romantik tuyg'ularning chegaralari, ularni amaliy hayotga tatbiq etishdagi murakkablik va

fojeaviy oqibatlarni anglaydi[2]. Verterning o'limi esa yoshlar ongida ideal va real, shaxsiy erkinlik va jamiyat bilan muvofiqlik, tuyg'ular va majburiyatlar o'rtasidagi murosasiz ziddiyatni kuchaytiruvchi dramatik model sifatida aks etadi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, Verterning ichki monologi va hissiy nutqi yoshlar ongining psixologik dinamizmini badiiy tarzda yoritadi, ularning shaxsiy qarorlarida idealizm va afektual reaksiyalarning o'rni, shuningdek, ijtimoiy me'yorlar bilan ziddiyatli tuyg'ularni qanday boshqarishi namoyon bo'ladi. Romanning epistol yar shakli yoshlar ongi va hissiyotlarini o'rganish uchun unikal vosita bo'lib, maktublar orqali Verter o'z kechinmalarini to'g'ridan-to'g'ri o'quvchiga yetkazadi[7]. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yosh o'quvchilar Verterning idealistik muhabbati, erkinlik istagi, rashk, yolg'izlik, depressiv iztirob va o'z joniga qasd qaroridagi psixologik jarayonlar orqali o'z ruhiy dunyolarini anglashadi va badiiy identifikatsiya asosida o'z hissiy reaksiyalarini shakllantiradi. Romanda yoshlar ongini ifodalash jarayoni bir necha bosqichda amalga oshadi: boshlanishida Verterning hayrat, tabiatga oshuftalik, do'stlik va muhabbatga idealistik e'tiqodlari namoyon bo'ladi; o'rtalarda hissiy beqarorlik, ijtimoiy moslashuvning uzilishi, rashk va depressiv intonatsiya kuchayadi; finalga yaqin esa fatalistik qaror va ichki sokinlik ruhiy dinamikaning kulminatsiyasini hosil qiladi. Verterning yoshlar ongini aks ettiruvchi roli shuni ko'rsatadiki, u idealistik tuyg'ular va afektual iztirob orqali shaxsiy erkinlik va jamiyat bilan ziddiyatni poetik va estetik shaklda ifodalaydi[4].

Muhokama.

Tadqiqot shuni ham isbotladiki, Verterning obrazidagi idealizm va individualizm yoshlar ongini shakllantirishda, ularning o'zlikni anglash, ruhiy mustaqillik va emotsional intonatsiyalarni boshqarish qobiliyatini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, romandagi burch va ijtimoiy me'yorlar bilan to'qnashuv yoshlar uchun psixologik va axloqiy tajriba manbai bo'lib, ularni shaxsiy qarorlar va tuyg'ularni identifikatsiya qilishga o'rgatadi. Tadqiqot yakunida shuni ta'kidlash mumkinki, "Yosh Verterning iztiroblari" romani yoshlar ongi va ichki ruhiy dunyosini badiiy jihatdan ifodalashda mislsiz ahamiyatga

ega, Verterning ichki monologi va hissiy nutqi yoshlarning individualistik qarashlari, idealizm va tuyg'ulari bilan bog'liq psixologik jarayonlarni ochib beruvchi asosiy vosita sifatida xizmat qiladi[6]. Natijalar shuni ko'rsatadiki, Verter orqali yoshlar o'z hissiy va ruhiy dunyolarini, ideal va real hayot o'rtasidagi ziddiyatni, shaxsiy erkinlik va ijtimoiy majburiyatlarni anglash imkoniga ega bo'ladi, bu esa romanning o'quvchi ongiga psixologik ta'sirini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu jihatdan Gyote asari yoshlar tarbiyasi, ularning hissiy-intellektual rivojlanishi va estetik didini shakllantirishda dolzarb ahamiyatga ega bo'ladi va Verter obrazini yoshlar ongini ifodalash modeli sifatida o'rganish zamonaviy adabiyotshunoslik va pedagogika uchun qimmatli manba sifatida e'tirof etiladi[8].

Xulosa.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Verter obrazi yoshlar ongini ifodalashda markaziy rol o'ynaydi. Ichki monologlar, maktublar va hissiy nutq orqali uning ruhiy kechinmalari, qaror qabul qilish jarayoni va idealizm-fojea o'rtasidagi ziddiyatlar o'quvchiga yetkaziladi. Verter orqali yoshlar shaxsiy erkinlik, hissiy erkinlik, ideal va real hayot o'rtasidagi muvosiq ziddiyatni anglaydi va badiiy identifikatsiya orqali o'z hissiy reaksiyalarini shakllantiradi. Lotta va Albert obrazlari orqali jamiyat me'yorlari, burch va mas'uliyat konseptlari yoshlar ongida psixologik va axloqiy tajriba manbai sifatida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, romanning epistolyar shakli va Verterning afektual iztiroblari yoshlar ongining psixologik dinamizmini ochish va hissiy-intellektual rivojlanishida samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Natijada, "Yosh Verterning iztiroblari" romani yoshlar tarbiyasi, hissiy-intellektual rivojlanish va estetik didni shakllantirishda dolzarb ahamiyatga ega ekanligi ilmiy jihatdan isbotlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Rahmatova, N. Jahon adabiyoti va yoshlar tarbiyasi. – T. : Adabiyot va ma'rifat, 2017.
2. Qodirov, A. Psixologik portret yaratish metodlari. – T. : Ilm-fan, 2020.
3. Mirzaev, T. Gyote asarlarida shaxs va jamiyat. – T. : Fan, 2014.

4. Jumanazarovna, N. M. (2025). GYOTE DAVRIDA SENTIMENTALIZM VA AXLOQIY IDEAL MASALASI. Modern education and development, 40(6), 114-119.
5. Jumanazarovna, N. M. (2025). GYOTE DAVRIDA SENTIMENTALIZMNING SHAKLLANISH OMILLARI. Modern education and development, 40(6), 120-124.
6. Jumanazarovna, N. M. (2025). GYOTE DAVRIDA SHAXS VA JAMIYAT MUNOSABATLARINING SENTIMENTAL TALQINI. Modern education and development, 40(6), 125-130.
7. Jumanazarovna, N. M. (2025). GYOTE IJODIDA MUHABBAT MOTIVINING SENTIMENTAL TALQINI. Modern education and development, 40(6), 104-108.
8. Jumanazarovna, N. M. (2025). SENTIMENTAL QAHRAMON OBRAZI: GYOTE VA UNING ZAMONDOSHLARI IJODIDA. Modern education and development, 40(6), 109-113.
9. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025, May). ROMAN POETIKASI: UILYAM SOMERSET MOEMNING "NOTANISH ODAM PARIJDA" ASARI MISOLIDA. In International Conference on Multidisciplinary Sciences and Educational Practices (pp. 136-142).
10. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025, May). " NOTANISH ODAM PARIJDA" ASARIDA SYUJET VA KOMPOZITSIYA. In International Conference on Multidisciplinary Sciences and Educational Practices (pp. 143-151).
11. Komilovich, S. S. (2025, May). SOMERSET MOEMNING "INSONIY EHTIROSLAR ZALVORI" ROMANIDA KOMPOZITSIYA VA SYUJETNING POETIK QURILISHI. In International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences (pp. 173-179).
12. ABDIRAKHIMOVA, M. (2024). PEDAGOGICAL MECHANISMS OF FORMING THE LINGUA METHODOICAL EXPERIENCES ON STUDENTS. «ACTA NUUz», 1(1.4), 33-36.
13. Normurodovna, A. M. (2023). ESSENTIALS FOR SUCCESSFUL ENGLISH LANGUAGE TEACHING. International Journal of Pedagogics, 3(06), 42-47.

14. Tellayevich, K. R., & Sho'hratovna, I. D. Z. (2025). TA'LIM JARAYONIDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI. Modern education and development, 39(4), 296-301.

15. Iskandar o'g'li, S. B., & Fozilovna, M. N. (2025). INKLYUZIV TA'LIM SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI. Modern education and development, 39(4), 327-333.